

talán, beléptem a sötétbe, behúztam magam után az ajtót, és lassan kitapogattam a testét, átöleltem. Izzadt. Búzlótt. Az ürülékében hentergett. Haldoklott. És mégis élt, élt. Abban a szörnyű sötétségben még verdesett a szíve. És nekem verdesett. És ő már csak az enyém volt, csak az enyém. Most már semmi sem kellett nekem.

A babákat is kint hagytam a kalyiba előtt.

Egymásra fektettem őket, mint akik hágnak éppen.

És melléjük tettem a kakas kifőzött, csontfényes szörnyfejét, hogy nézze, csak nézze, csodálja őket.

Szilasi László

MUSÉE DE L’AFFICHE

A barátom úgy egy évvel ezelőtt, huszonöt év után, elvált. Amikor végre mindennek vége lett, elutazott pihenni néhány napra Párizsba, egyedül. Nemrég érkezett vissza. A 90C nevű kocsmában ülünk. A kocsmának azért ez a neve, mert a két tulajdonosnőnek, a többi számkivetett iszákos szerint, ez a melltartómérete. Vörösbort iszunk mindnyájan, mint a felnőtt emberek. A barátom el akarja mondani nekem, hogy is volt, mint is volt. Végre talán el tudja mondani. Ő legalábbis ezt reméli most. Úgy hajtja a fejét a két tenyere közé, mintha egy puha, púderes dekoltázsba hajolna bele. Aztán nekilát.

„A régi, Szent Mihály utcai házukban, a nagyszoba északi, árnyékosabb sarkában volt egy kis szentély, ahol reprodukciókat, fényképeket, apróbb tárgyakat, soha véget nem érni látszó szerelmünk egyre gyarapodó emlékeit, relikviáit és ereklyéit őrizgettük elbizakodottan. A kis gyűjtemény elsüllyedt a gyermeknevelés meg a költözések vihariban, a legtöbbszörük együnk sem tudja már, melyik darab hová került. De az egyiket mostanában, bő évvel a válásunk után, váratlanul megtaláltam. Az éléskamrámban lapult egy elfelejtett Yves Saint-Laurent-doboz alatt.

A házilag bekeretezett kis képeslap egy régi plakát reprodukciója. A kép terének kétharmadát az örülsárga ég, egyharmadát a hasonlóképpen örülsárga, de valamivel sötétebb árnyalatú tenger ábrázolása tölti ki. A vízen, szinte szimmetrikus hegyvonulatok között hatalmas, sötétkék hajótest közeledik felénk. Hullámokat hasító orra fehér-narancs habot vet. Óriási, téglalap alakú, kékes árnyéka rávetül az egybefüggő sárga felületre anélkül, hogy zölddé változtatná, talán még át is színezi azt – aztán viszont váratlanul véget ér még az előtt, hogy elérné és elfedhetné azt a nézőpontot, ahonnan mi ezt az impozáns, félelmetességében is lenyűgöző látványt figyeljük. Az óriási hajó, onnan, ahonnan mi látjuk, egyértelműen haragos férfiarcot idéz föl. Én legalábbis, mint gyermekkoromban a szomszéd ház tetőcserepeibe, belelátom ebbe az ábrázolásba azt a haragvó angyalarcot. De a fekete-vörös kéményből, megnyugtató módon, mégis szivárványszínű füst száll az ég felé, hogy aztán majd valahol jobbra, fent, messze a magasban, ahonnan talán a láthatatlanul tomboló nap süt le ránk, elenyésszen, és végleg beleolvadjon abba az örülsárga égbe. A kép alján, ott, ahol a hajó árnyéka véget ér, először egy címet olvashatunk, egészen apró betűjelekkel. *18 Rue de Paradis Paris X*, Párizs, tizedik kerület, Éden utca 18. Aztán pedig büszke, öles betűkkel annak

az intézménynek a nevét, amit ezen a címen megtalálhatunk: *Musée de l’Affiche*, Plakátok Múzeuma.

A kép jobb oldalán, valamivel a nagybetűs felirat H-ja fölött, picinyke, nyomtatott betűs kézírás imitáló jelsorozat figyelmeztet, hogy a plakátot egy Folon nevű művész hozta létre. A mű valóban a belga szobrász, illusztrátor és festő, a 2005-ben, 71 éves korában, Monacóban elhunyt Jean-Michel Folon munkája. A híres és gazdag művész, a múzeum megrendelésére, 1978-ban készítette a plakátot. De Folon munkája közben valójában egy jóval korábbi képet használt és festett újra.

Az eredeti festmény alkotója, Adolphe Mouron Cassandre francia szülők gyermekeként 1901-ben született a ma Ukrajnához tartozó Harkovban, majd Franciaországban lett híres, megbecsült festő és alkalmazott grafikus. Többek között az ő munkája a Bifur és az ACIER noir betűtípus, valamint az Yves Saint-Laurent kozismert logója. Cassandre Párizsban lett öngyilkos 1968-ban. Leghíresebb, Folont is megihlető plakátját 1935-ben tervezte meg. Az ő plakátján felénk közeledő hajó jószerivel a kép egész terét kitölti. Hatalmas, szürkészöld testével alig valamit hagy meg a haragos, kékeszöld égből meg a kép alig egyötödét kitevő, fűzöld tengerfelületről. Szárazföld egyáltalán nem látható, s az a haragos angyalarcöntvény feltartóztathatatlanul rohan felénk az ijedten felrebbenő sirályok között, minden porcikájával büszkén hirdelve, hogy az ember, tudása és technológiája segítségével, immár tényleg visszavonhatatlan magabiztossággal uralja a természet erőit.

A Folon plakátjára egyáltalán nem jellemző, Cassandre képéből viszont valósággal sugárzó, indokolhatatlan elbizakodottságot talán némileg érthetővé teszi az a tény, hogy az ő 1935-ös alkotása az *SS Normandie* nevű híres francia óceánjárót ábrázolja. A hajót az orosz fehér hadsereg egykori tisztje, egy Vlagyimir Ivanovics Jurkevics nevű emigráns mérnök tervezte, s amikor 1932 nyarán vízre bocsátották Saint-Nazaire-ban, 83 000 bruttó regisztertonnás hasznos térfogatával, 316 méteres hosszával, 160 000 lóerős főgéppel, több mint 30 csomós átlagsebességével, 1985 utasával és majd’ másfél ezer főnyi személyzetével, art déco és streamline moderne stílusú belvilágával meg a Cassandre-t is megihlető újszerű, víz alatt előreugró hajóorrával és közel hatvanméteres víz feletti magasságával, a *Normandia* lett a világ legnagyobb, leggyorsabb és sokak szerint legszebb óceánjárója. A valaha épített legnagyobb teljesítményű turbóelektromos gőzhajó az utasszállítók között. A *Fény Hajója*.

Mint az a plakátról is leolvasható, a *Compagnie Générale Transatlantique* tulajdonában lévő, menetrend szerint közlekedő hajó Le Havre-ből indult, és Southampton érintésével jutott el New Yorkba. A *Normandia* a Cassandre-plakát által beharangozott legelső útján, 1935-ben, négy nap, három óra és tizennégy perc alatt tette meg ezt a távolságot, és ezzel azonnal el is hódította a *Kék Szalagot*. Ezután pedig hosszú évekig szállította – az amerikai szigorítások után immár nem csupán a bevándorolni szándékozó otthontalanokat meg az egyenesbe jött hazalátogatókat, hanem – a nagyobb igényű európai, felső középosztálybeli turistákat meg az alkoholtalalom idején megfoltasodott, szórakozni vágyó amerikaiakat is.

A *Normandiát* a II. világháború alatt, 1941 során hadászati célokra, csapatszállító hajóvá alakították át. Nem sokkal később, 1942. január elején New York kikötőjében kigyulladt, teljes kiterjedésében lángra kapott, a szakszerűtlen oltástól felfordult, majd fél óra alatt elsüllyedt. Bár egy évvel később, 1943-ban, a világ mind ez ideig legdrágább hajómentő akciójával kiemelték, a helyreállítása túl sokba került volna, ezért 1946-ban végül (a tizenkét méteres Lalique-világítóoszlopaival meg a Jean de Brunhoff

által Babar, az elefánt termévé pingált gyermekétkezőjével együtt) az utolsó csapsze-
gig elbontották. Az ezerháromszáz négyzetméteres első osztályú ebédlő hat és fél mé-
teres kapuit díszítő, Raymond Subes által öntött, normandiai várakat és középkori ka-
tedrálisokat ábrázoló, hatalmas bronzmedálokot viszont 1945-ben elárverezték, és ma
a Libanoni Miasszonyunk Maronita Katolikus Templom egy kisebb, árnyékosabb szen-
télyében tekinthetők meg Brooklyn Heightsban, a Remsen és a Henry sarkán. Ennyi
maradt a büszke *Normandiából*.

Az a plakát pedig, amit néhány évvel később Folon 1978-as képéből generált egy
névtelen mester, 1980 óta immár az SNCF menetrend szerinti, Angliába és Írországba
tartó, személyautók szállítására is alkalmas tengeri kompjáratait reklámozza. Kék ég,
kék tenger, kék hajó, szárazföld és füstcsík már sehol. A sirályok pedig újra röpködnek
ugyan, csak ez már senkit sem érdekel. És eltűnt az a fenyegető arc is. A jegyek felől
érdeklődjön a turistairodákban meg az utazási ügynökségeken. Megunódott a techno-
lógia. Meg talán az elbizakodottság is. Rá lehet unni arra is.

A kis képeklapot, amit aztán közösen kereteztünk be itthon egy esős, októberi dél-
utánon, annak idején Saint-Malo városában vásároltuk. Párizsba, a Musée de l’Affiche-
ba sohasem jutottunk el.

Harmadik hete voltunk már úton. Rég elfogyott az otthonról hozott élelmiszer meg
cigaretta, és mi, húszévesen, boldogan és éhesen bolyongtunk a mocskos hátizsákja-
inkkal abban a tiszta, színes, illatos, gazdag és szabad világban, amely, ezek szerint, hát
akkor mégis létezik. Az volt a terv, hogy körbevonatozzuk Franciaországot, aztán még
meglátogatjuk a gazdag német rokonokat is, és – az engedélyezett kinntartózkodás meg
a szűk valutakeret határait a végsőkig feszítve – csak azután megyünk haza: legköze-
lebb úgyis csak három év múlva hagyhatjuk el az országot Nyugat felé.

Az út felénél jártunk. És máris elértünk a Föld Határára. Az eszelősen tiszta, hajszál-
pontos szerelvény lassan, nagy és elegáns félkörben kanyarodott föl a vasútállomáshoz.
A peronon egy tejfelszőke, skandináv család kataton örömben, végtelenítve énekelte
együtt, hogy szamaló, szamaló, szamaló. És aztán, ahogy a kis utcákon átvágva várat-
lanul kiértünk a híres erődítmény huzatos falaira, szélben, ködben, gyenge esőben hir-
telen kitárult előttünk az Atlanti-óceán. Ha áthajózol rajta, a túlsó oldalon ott van
Amerika. Botladoztunk még egy ideig a sikátorok meg a felfoghatatlan gazdagságú
kirkatok között, majd kerestünk magunknak egy kicsi szállodát, *with one star, or without*,
és aludtunk másnap délig.

Felébredtünk, megreggeliztünk a szobánkban. Lementünk a partra. Hívős volt,
pedig tűzött a nap. Szemben, a kristálytiszta levegőben, messze fölöttünk, mint egy
százezer éves szellemhajó, zölden és barnán remegett Mont Saint-Michel végsőkig ci-
zellált, hatalmas tömbje.

Ismertük a történetet. Azt beszélük, ezerháromszáz évvel ezelőtt, ott szemben, annak
az akkor még csupasz gránitsziklának a legtetején, azon a helyen, ahol korábban talál-
tak egy tolvajok által odarejtett hatalmas, fehér bikát, a magányt kedvelő Aubert-nek,
Avranches tizenkettedik püspökének megjelent álmában Isten Hercege, Szent Mihály
arkangyal. A rettenetes angyal azt parancsolta a püspöknek, hogy építsen neki egy
templomot. Aubert azonban ördögi ármánynak, isteni próbatételnek könyvelte el a je-
lenést, igyekezett elhárítani magától ezt a feladatot. Ezért aztán a Fény Hercege több-
ször is megjelent a hitetlen Aubert-nek. Harmadszorra végül, szeráfi haragjában, a
nyomaték kedvéért úgy megnyomta az ujjával a makacs püspök fejét, hogy annak átlyu-
kadt a koponyacsontja. Ószre már állt a templom. 708. október 16-án szentelték fel. Az
avranches-i Saint-Gervais-bazilikában pedig azóta is nagy tisztelettel őriznek egy re-

likviát. Szent Aubert koponyájának nevezik, erre jövet megnéztük mi is. Jól látható rajta a stigma, az isteni trepanáció bizonyítéka, az arkangyal mutatóujja ütötte lyuk.

Nagyon meg akartuk nézni azt a templomot. De nem tudtuk átkelni a vízen. Az Atlanti-óceán árhulláma, mint egyetlen óriási hullámtaraj, folyton északi irányba tart. Nagyjából egy nap alatt éri el Európa és Anglia partjait. További egy napra van szüksége, hogy megkerülje a Brit-szigeteket. És aztán a La Manche csatorna meg az Északi-tenger árhulláma nagyjából egy időben, a normandiai partoknál találkozik vele. Ekkor a dagály magassága gyakran a tizennégy métert is eléri. Mont Saint-Michel árapálysziget. Száraz lábbal csak apálykor megközelíthető, dagálykor szigetté változik. Álltunk a homokos parton a könnyű, világos, csúnya ruháinkban, és dideregve vártuk, hogy visszahúzódjon a víz.

A parttól nem messze, a szigetre vezető út egyharmadánál, különös építmények kezdtek kiemelkedni lassan a vízből. Két különböző méretű, téglalap alakú, vastos betonkeret, köztük karcsú, dinamikus, kétszárú oszlop, mint egy fenyegetőnek szánt, de azóta lefegyverzett, megszelídült tárgyi emlék a világháborúból. Nem lehetett érteni. Közelebb gázoltunk hozzájuk a sekély, parti vízben. A keretekben halak úszkáltak, a betonokon sirályok rikoltoztak. Néha kifogtak a vízből egy-egy kisebb példányt. Felrepültek vele, vitték az övéiknek. A magasba csaptak, majd hirtelen eltűntek a bolondkék égen. Aztán félmeztelenül kiáltozó francia suhancok jöttek. Felmásztak az oszlopra, és egymást biztatva, egyre magasabbra merészkedve, fejeseket ugráltak a trambulínról a kisebbik medencébe. Biztonságosan mély volt, beledőfték a parti homokba egy tizenkét méter magas, üres betonkockát, az Atlanti-óceán meg hatóránként segítőkészen öblítette és újratöltötte nekik. Röpködtek a meztelen, sovány testek a sirályok között. Csobbanás, halak. Vigyorgó fej a víz felett, ökölbe szorított kéz, nyers erő.

A parti homokban, felszerszámozatlan lovakon, fiatal lányok vágattak el dübörögve. Sütött a nap, hideg volt, a feltámadó szél azonnal ráterítette a vízre a paták felverte homokszemeket, mint egy nehéz aranylepedőt. A Föld Határán, a felhőtlen, hideg égből folyékony higanyként csorgott ránk a félreérthetetlen ígéret, hogy tágas és jó lesz a közös életünk, hogy az a nagy és igaz szerelem, amit megadott nekünk az Isten, a halálunkig fog tartani, és aztán még azon is túl. Nem volt kérdés, nem volt kételkedés. Az ígéret biztos volt és nehéz, mint Mont Saint-Michel szemben lebegő piramisa. Fogtuk egymás kezét, és hevertünk, gögösen reszketve, a parti homokban. Akkor kezdődött el, végérvényesen. Aztán lassan beesteledett, hazamentünk a szállásunkra, és másnap reggel, tulajdonképpen csak a hely nevének a hangzása miatt, elindultunk Angoulême felé.

A Folon-képeslapot a vasútállomáson vettük. Sem Saint-Malo városához, sem Mont Saint-Michelhez nem volt köze a képnek. A művész magát az ígéretet festette rá nekünk.

Bejártuk Franciaországot, eljutottunk a németekhez is, aztán hazamentünk, és összeházasodtunk. Bekereteltük a képet. Elhelyeztük azon a helyen, ami később a szentély centruma lett. Az lett, az volt végig az alapkö.

Aztán eltelt húsz év.

2005. január elején nagy, havas, klasszikus tele volt Szegednek. Kisebb-nagyobb megszakításokkal egyfolytában szakadt a hó, a hatalmas hófalak között megszeppenve és elhalkulva óvatoskodtak az emberek. A kisebbik fiunkat még nem hoztuk vissza a vidéki nagymamától, újra hármásban éltünk a Szent Mihály utcai nagy, régi házban. Tápláltam a tüzet a cserépkályhákban, óránként kimentem lapátolni meg seperni a ház előtt a havat, amúgy meg rádiót hallgattunk, filmeket néztünk, és a *Santa Maria* makettjét építettük közösen az ebédőasztalnál, a karácsonyra kapott, ezerdarabos

készletből. Esténként szekszárdi vörösbort ittunk gyertyafényben, és a *Scotland Yard* nevű társasjátékot játszottuk. A nyomozóknak a London-térképen utazgatva kellett elkapniuk a metrón, buszon, taxin, gyalog menekülő bűnözőt, akkoriban nagyon kedvelte ezt a játékot a nagyobbik fiunk. Amikor pedig mindezt eluntuk, elmentünk sétálni meg szánkózni az esti hóesésben.

Hatalmas sétákat tettünk akkoriban. Január elején az ember éhezi a templomok közelségét, mi abban a januárban legalábbis kifejezetten éhezünk. Nehezen volt elfogadható, hogy véget ért az ünnep. Próbáltuk volna meghosszabbítani, visszahozni, s erre, úgy gondoltuk, mégiscsak a templomok közelében mutatkozik a legnagyobb esély. Különösen hóesésben. A közeli Kakasos Templom túl kicsinek bizonyult akkor este, a Fogadalmi Templom túl nagy, meg hát rondának is, főleg szemből, de onnan még a szakadó hóesésben is, az apszis felől pedig nincs elegendő hely a megfelelő távlatához. A Honvéd téri templom meg eleve szóba sem jön. Úgyhogy akkor este, a csendes, kihalt utcákon át végül egészen az Alsóvárosi Templomig gyalogoltunk el.

A reflektorok fényében, a ferde pászmák között, a tér meg az égbolt fehér-fekete hátterén hatalmas hajóként lebegett az ősi épület ötszáz éves, nehéz tömbje. A Segítő Boldogasszony főoltárképéről meséltünk a gyerekeknek, a Csöpörke nevű hajdani tórol, ahová a festményt a török elől a ferencesek rejtették, ott jöttünk el a helye mellett néhány perce, meg a névtelen szpahoglánról, aki évtizedekkel később véletlenül megtalálta azt a képet a mocsárban, s aztán visszaadta a szerzeteseknek, és a mindenkit meghallgató Fekete Máriáról meg Dózsa Györgyről, a szerencsétlen Jean-François De la Vergne altábornagyról és Lotaringiai Józsefről, a Szuszogó Princről, akik most mind békésen pihennek együtt a mélyben, a templom vastag falai alatt. De a fiunkat nem érdekelték sem a halott hősök, sem a pufi kis angyalkák, sem a Szentléleknek a frigládát meg a Tízparancsolat kőtábláit is legyőző galambja, sem a Nyugat Ura, a Mennyeország Alkirálya és Isten Pörölye, Szent Mihály, a Büntető Szeráf, aki a szószék tetején kardosan-pajzosan fölöttük lebeg, mert a nagyobbik fiunkat akkoriban csak a hajómodellézés, a *Scotland Yard* meg a foci érdekelte. Ezért aztán elsétáltunk a templom és Szent Ferenc mellett, megnéztük a csupasz mandulafát, amely néhány hónapja még oly szépen virágozott, és nemsokára újra fog talán, aztán kikanyarodtunk a kolostorépület mögötti óriási, szélsöpörte térre, a füves nagypályára, a szabályosan rögzített szabványkapuk közé.

Félcombig érő hórétteg borította a pályát. Lassan gázoltunk keresztül rajta. Az összefüggő, sértetlen felület fölött nagy, széles rohamokban dobta újra meg újra tovább a frissen hullott havat a szél. Az elképzelés az volt, hogy a túlsó szögletzászlónál, az épület északi sarkánál lefordulunk jobbra, keresztülágunk a zúgó kiserdőn, hintázunk egy keveset a nyikorgó libikókán – a feleségem és a gyerek együttesen éppolyan nehezek voltak akkoriban, mint én egyedül, rendben ment a működés – csak aztán indulunk haza.

A feleségem ment elől. Kabátja lobogott, azt a gyönyörű arcát belerejtette egy puha, kék sálba, fejét leszegve lépegetett a metsző szembeszélben. Nem szólt hozzánk. Ismertem ezt a hangulatát, tudtam, hogy nincs semmi baj, együtt vagyunk, minden együtt van. Épp nagyon akartam volna mondani neki valamit, már rég elfelejtettem, mi lehetett az, pedig akkor nagyon fontos volt. Utánakiabáltam, de nem hallotta meg abban a nagy szélben. Szaporázni kezdtem hát a lépteimet, magasra emeltem a bakancsos lábamat, hogy utolérjem, gázoltam utána, mint valami sűrű, nehéz folyadékban, ahogy csak bírtam. Nem közeledem, úgy éreztem, sehogy sem közeledem, néha még most is ezzel álmodom.

És akkor a hátam mögött, messze lemaradva, valahonnan a kezdőkör környékéről hirtelen felsírt a gyerek. Megfeledkeztem róla, egyedül maradt, megijedt, félt. A feleségem nem hallotta meg őt sem, gázolt tovább egyedül a kiserdő felé. Visszafordultam a fiunkért. Szégyelltem magam, szégyelltem magunkat, már messziről bocsánatkérőleg integettem, meg hujjogattam neki nagy vidáman, hogy hamarabb megnyugodjon. Nem tudtam elviselni, ha sír. Gázoltam hozzá a magas havon át. Visszanéztem, a feleségem épp akkor tűnt el az épület sarka mögött, elnyelte a kiserdő. Gázoltam tovább előre. A hóesés, ahogy a kádba zubogó vizet elzárják, hirtelen elállt. A gyerek már nem sírt. Ránk omlott a csend.

És ahogy gázoltam tovább a hóban a mosolya mögött, szégyenkezve még mindig hüppögő, szemét az egyujjas kesztyűjével dörgölő nagyfiam felé, hirtelen teljes súlyával rám zuhant, minden következményével együtt megértettem, visszavonhatatlanul bizonyossá vált egy pillanat alatt, hogy ennek a mi nagy szerelmünknek mindörökre vége, eddig tartott, itt és így ér véget, elsüllyedt a Fény Hajója egy pillanat alatt. És hogy hiába minden emberi igyekezet, odafigyelés, tapintat, gyöngédség, nagyrabecsülés, bölcsesség meg a tökéletesre csiszolt, folyamatosan karbantartott együttélési technológia, és hiába még a szeretet is, nekünk nincs már tovább, és hogy ebből nekünk már soha nem lesz többé feltámadás. Dobbant egy nagyot, tompát, mélyet a szívem. Aztán kimaradt egy ütem. De utána ment minden tovább.

Kiszabadítottam a fiút, nagyot neveltünk magunkon, aztán utolértük futva az anyját, hintáztunk, és meneteltünk a frissiben újra megnyitott Virág cukrászda felé, hogy rumos kávékkal és tejszínhabos forró csokoládéval zárjuk le ezt a szép téli estét. Talán még szeretkeztünk is akkor este a feleségemmel. Megnyugodtam, elmúlt a rettenetes, mély békében hallgattam, ahogy mellettem szuszog. De akkor este mégis, végleg vége lett.

Végül öt évvel később váltunk el. Rendezett, tiszteleteli, bensőséges a viszony. Béke van, nem panaszkodom. A fiúk nőnek, mint a dudva. És már én is csak a szétszakíthatatlan összetartozás emlékét vagy annak a hiányát cipelem folyton a nyakamban, mint egy mázsás súlyú, gyönyörű bronzmedalions. Ha jól meggondolom, talán csak ez tart életben. Hogy még emlékszem. Ha másra már nem is, legalább erre a hiányra. És nem, egyáltalán nem vagyok szomorú. Nincs rá okom. Bár most, hogy mondom, a szomorúságom teljes hiánya talán önmagában is elég ok a szomorúságra.”

A barátom a végére ért a történetének. Nem ad több magyarázatot. Talán ennél nincs is több neki. Ennyi volt az egész, szerinte. Nincs már mit mondania. Ez történt, így állunk most. Teljes joggal fejezte be a történetet. Meg hát be is rúgott. Két kezét az asztalra fekteti, aztán szelíden középük hajtja a fejét. Elalszik. Az asztalon ott hevernek széjjelszórva a szóba hozott képek. Nem mutatta meg őket nekem. A *Normandia* 1932-ben. Aztán ’42-ben, New York kikötőjében, az oldalára fordulva, lángokban. Cassandre képe 1935-ből. Foloné ’78-ból, az Ismeretlené ’80-ból. Fényképek Mont Saint-Michelről, 1985-ből, meg az Alsóvárosi Ferences Templom 2005-ös állapotáról. Mellettük magányos belépőjegy, múlt heti dátummal, *Musée de l’Affiche, 18 Rue de Paradis Paris X.*, Párizs, tizedik kerület, Éden utca 18. Nem nyúlok hozzájuk. Fizetek, a nagy mellű lányokra bízom az alvót. Nem akarom megzavarni, elmegyek. A barátom mosolyog álmában. Talán Brooklynban jár, és az óceán mélyére süllyedt világítóoszlopokkal meg Babarral álmodik.